

העליות והשפעתן

שם השיעור: השאלה המניעה

רקע למורה על היחידה:

היחידה "עליות והשפעתן" מתמקדת בבירור דמותה של החברה הישראלית כחברה המורכבת מעולים בעלי רקע תרבותי, לשוני וחברתי שונה. נקודת המוצא הרעיונית של היחידה היא ההכרה בכך שהפסיפס האנושי שנוצר כאן ב-150 השנים האחרונות אינו רק עובדה היסטורית ודמוגרפית, אלא מנוע חי המייצר יתרונות, אתגרים וקונפליקטים. דרך עיסוק במקורות מגוונים – תמונות היסטוריות ממחנות עולים, שירי עלייה, קטעי סאטירה (כמו המערכון "לול") וסרטונים תיעודיים על מאבקים חברתיים – היחידה בוחנת את המורכבות של רעיון "קיבוץ גלויות". לאורך היחידה נחקור את המתח המפרה והמאתגר שבין שתי עמדות מרכזיות: העמדה הרואה בשוני כוח המחזק, מעשיר ותורם לחברה, לעומת העמדה המציפה את הקשיים, הרגשות והקונפליקטים שנוצרו במפגש הבין-תרבותי (כדוגמת מאבק הפנתרים השחורים ומסע עליית יהודי אתיופיה). השאלה היא פתוחה, רלוונטית למציאות הישראלית היום-יומית, ומשמשת חוט השני המארגן את הלמידה לאורך כל חמשת השיעורים: החל מזהויו השונות ויצירת שאלות חקר, דרך בחינת העמדות השונות, עימותן בדיבייט ביתי, ועד לגיבוש מענה יצירתי בתוצר המסכם. הטקסטים והפעילויות משמשים בסיס לשיח ערכי, מזמינים את התלמידים לדיבייט מובנה, ומכוונים אותם ליצירת סינתזה אישית ואומנותית הבוחנת את השונות בחברה.

השאלה המניעה:

"כיצד השוני בין העולים לארץ השפיע על החברה הישראלית, וכיצד חיים עם השוני הזה?" – האם ריבוי התרבויות הוא יתרון המעצים אותנו, או שמא הוא מקור לאתגרים ולקונפליקטים חברתיים עמוקים?

מטרות היחידה:

מטרות זהות וערכיות: לפתח בקרב התלמידים אמפתיה כלפי קשוי העולים ותחושת סקרנות ופתיחות מחשבתית כלפי המפגש הבין-תרבותי, לפתח הערכה ליתרונות הגלומים בגיוון תרבותי לצד ראייה מורכבת של אתגריו, לטפח שיח מכבד ולעודד גיבוש עמדה אישית על חשיבות השונות ומחירה.

מטרות ייחודיות תלויות גיל: מתן לגיטימציה לבחינת שאלות של שייכות וזהות בחברה מגוונת, יצירת מרחב כיתתי בטוח לשיח גלוי על קונפליקטים חברתיים, זיהוי נקודות מבט שונות וניתוח רגשות סביב חוויות של הגירה והשתלבות, חיזוק תחושת הביטחון של התלמידים להציג את עמדת האחר, לנסח טיעונים אישיים ולהגן עליהם בפומבי במסגרת דיבייט.

מטרות פדגוגיות ותוכניות: להכיר את מורכבות החברה הישראלית ואת תרומתן של עליות שונות ב-150 השנים האחרונות, לפתח מיומנויות של קריאה פרשנית (שירי עלייה) וניתוח ויזואלי של תמונות ארכיון, לפתח יכולות של איתור קשיים, פרשנות, ניתוח סיבות והסקת מסקנות תוך עבודה שיתופית (כגון שיטת "ג'קסון"), להקנות מיומנויות רטוריות של ניהול דיון, הקשבה פעילה ותמצות, לתרגל סינתזה של מידע לכדי תוצר אומנותי-יצירתי.

מפת היחידה

השאלה המניעה

מטרות השיעור

ערכים	מיומנות	תוכן
פיתוח אמפתיה כלפי קשיי העולים ותחושת סקרנות כלפי המפגש הבין-תרבותי.	ניתוח תמונות, קריאה פרשנית של טקסטים ושירים, זיהוי קטגוריות, וניסוח שאלות חקר אישיות.	זיהוי והכרת העובדה שהחברה הישראלית מורכבת מעולים בעלי רקע תרבותי, לשוני וחברתי שונה.

מבנה השיעור

1 פתיחה (10 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

- [תמונות אודות העליות השונות](#)
- [תמונות אודות העלייה לישראל](#)

דרכי הוראה

פעילות חקר סביב תמונה: ניתוח ויזואלי ושאלות חקר

ניתוח תמונה עלי ידי כתיבת רשימה:
רשימה 1: שימו לב ל... תחרות שימת לב לפרטים.
רשימה 2: איפה ה...? דברים שהיינו מצפים לראות ואין.
שאלות על הפערים בין הרשימות.

מיומנויות	מוקדי לימוד
זיהוי, תצפית, ניסוח שאלות	תמונות ממחנה עולים

תוצר לשלב זה

2 גוף השיעור (25 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

- שירי עלייה: "בחשאי ספינה גוששת", "אח יא רב", "שיר החסידה", "והביאי בני מרחוק", "שב אל אדמתי", "מרים בת ניסים", "באנו על כנפי נשרים".

דרכי הוראה	
קריאה קולית וקריאה בזוגות של שירי עלייה, סימון ביטויי שונות	
מיומנויות	מוקדי לימוד
קריאה פרשנית, זיהוי קטגוריות	שירי עלייה
תוצר לשלב זה	

3 סיכום השיעור (10 דקות)

דרכי הוראה	
כתיבת משפט אישי ודיון במליאה על השוני.	
מיומנויות	מוקדי לימוד
ניסוח אישי, השתתפות בדיון	איסוף ורפלקציה אישית
תוצר לשלב זה	

ספריית תוכן ומקורות

עזרים למורה:

1. תמונות אודות העליות השונות

תכנים ומקורות לעיון

שירי עלייה:

- "בחשאי ספינה גוששת"
- "אח יא רב", "שיר החסידה"
- "והביאי בני מרחוק"
- "שב אל אדמתי"
- "מרים בת ניסים"
- "באנו על כנפי נשרים"